

Pratarmė

Kiekvienas *Colloquia* tomas klostosi pagal panašią struktūrą – startuodamas teoriniu straipsniu, finiškia pačių naujausių dabarties kūrinių analize. Ir šio numerio autoriai įvairiais rakursais skvarbo XX–XXI a. literatūros reiškinių, ideologinių laikysenų, metodologinių nuostatų panoramą, sudarytojams bandant išlaikyti panašias dėmesio proporcijas įvairiems literatūros tarpiniams (po du straipsnius skirta tarpukariui ir sovietmečiui, vienas – šios dienos literatūrai) bei siekiant reprezentuoti kuo skirtingesnes metodologines prieigas (fenomenologija, kultūros psichologija, sociologija, vertimų teorija, ekokritika).

Teorinio pobūdžio straipsnyje Jurgita Ivanauskaitė pristato Lietuvoje iki šiol mažai žinomą amerikiečių autorės Lindos Hutcheon istoriografinės metafikcijos sampratą, bandydama savaip ją interpretuoti, susieti su naratologijos terminija bei išbandyti tinkamumą (post)modernios istorinės prozos analizei (Herkaus Kunčiaus romanui *Nepasigailėti Dušanskio*). Mindaugas Kvietkauskas ir Erika Malažinskaitė atsigręžė į dinamišką ir kultūrai vaisingą pirmosios Lietuvos respublikos laiką (1918–1940), kai užsimezgė ir plėtojosi daugelis bręstančiai moderniai literatūrai privalomų konstantų.

Kvietkauskas rekonstruoja ir palygina dviejų Lietuvoje ryškių literatūrinių sambūrių – neokatalikiškos draugijos „Šatrija“ ir kairiojo „Trečio fronto“ – atmosferas bei tarpusavio opoziciją 3-o ir 4-o XX a. dešimtmečių sandūroje, pasitelkdamas kultūrinės psichologijos ir emocijų istorijos teoriją, remdamasis dalyvių atsiminimais. Malažinskaitė empiriškai turtingame straipsnyje tiria vertimo padėtį bei transformacijas per du nepriklausomybės dešimtmečius ir konstatuoja, kad nuo provincinio uždaro buvo pasukta kultūrinio dialogo link.

Tarptautinė diskusija apie metodologines sovietmečio literatūros problemas, subūrusi prie apskrito stalo autoritetingus mokslininkus, yra Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto organizuotos mokslinės konferencijos „Literatūros laukas komunistinio režimo sąlygomis: struktūra, funkcijos, *Illusio*“ (2015 spalio 7–9) baigiamasis akcentas, drauge ir konceptualus paskatinimas tęsti atnaujintą sovietmečio interpretacijas. *Colloquia* žurnale sovietmečio tyrimai laikomi vienu svarbiausių dėmenų; šiuosyk besiplečiantį prasmų spektrą papildė du naujoviško rakurso straipsniai. Istorikas Vilius Ivanauskas dėmesį fokusuoja į penkių Lietuvoje kūrusių žydų rašytojų laikysenas sovietmečiu ir išskiria tris tokių laikysenų trajektorijas: 1) vietinę asimiliacinę; 2) laviravimą tarp Lietuvos

ir Maskvos; 3) įsiliejimą į sąjunginį rusų literatūros lauką. Tarpdisciplininiame straipsnyje taip pat aptariama, kaip sovietų nacionalinė politika ir žydų kultūros legitimumo stoka veikė rašytojų kūrybą, kokios buvo nevienodo santykio tarp lokalsios ir maskvietiškos (Centro) įtakos priežastys.

Ingos Mitunevičiūtės tyrimas patraukia ekologiniu atspirties tašku, leidžiančiu aptikti, kas tipiškame sovietinės literatūros kūrinyje vaikams (oficiozinio rašytojo Vytauto Petkevičiaus apysakoje *Didysis medžiotojas Mikas Pupkus*, 1969) buvo ne-tipiška, kas prieštaringa ir kodėl. Imelda Vedrickaitė straipsnyje „Asmeninio mito tapsmas Dalios Staponkutės esė“ tiria autobiografinio prado ir šiuolaikinio pasaulio multikultūriškumo principų persipynimus dviejose rašytojos, migruojančios tarp Kipro, Lietuvos ir Londono, knygose. Iš literatūrologinės fenomenologijos perspektyvos parašytas straipsnis atliepia filosofuojančios esė stilių.

Recenzijų rubrikoje įvertinamos trys monografijos ir vienas straipsnių rinkinys. Pastarojo recenzentė Ilona Čiužauskaitė kolegiskai akceptuoja atliktą tyrėjų darbą naujai žvalgant Gabrielės Petkevičaitės-Bitės asmenį, kūrybą, moteriškąją tyrimų linkmę (rinkinio sudarytoja Ramunė Bleizgienė). Trijų monografijų recenzentės, palankiai vertindamos dalykinę autorių kompetenciją ir indėlį į tiriamo objekto atskleidimą (urbanistinės literatūros vaizdas, reklama/poezija/vartotojų visuomenė, (e)migraciniai tekstai), kvestionuoja ir problemina ne vieną šių tyrimų aspektą – žanrinį, metodologinį, struktūrinį etc. Viktorijos Šeinos monografija *Laikinoji sostinė lietuvių literatūroje* – pirmas tokio pobūdžio darbas apie Kauno literatūrinę mitokūrą, tačiau recenzentė Indrė Žakevičienė pasigenda specifinių kaunietiško apibrėžčių, pozityvesnio žvilgsnio į urbanistinę miesto dvasią. Loretos Jakonytės akiratin patekusi Dainiaus Vaitiekūno monografija *Lietuvių literatūra ir reklama: Vartotojų visuomenės poezija* sulaukė pelnytų pagyrų už nūdienos aktualijų nagrinėjimą bei rimtų pastabų dėl reklamos bei poezijos atsietumo. Lauros Laurušaitės nuomone, kolektyvinėje šešių autorių monografijos *Lietuviškumo ribos* paantraštėje deklaruojamas XX a. pabaigos – XXI a. pradžios tyrimas pernelyg nukrypsta į pokario emigracijos medžiagą.

Recenzentės atkreipia dėmesį į fundamentaliausio literatūrologinio žanro pakitimus: kai kurios monografijos pastaruoju metu nebena koherentiškos struktūros, vientiso stuburo, prasilenkia su pratarmėse postuluojamais teiginiais. Monografija durstoma iš paskirų straipsnių, o ne konstruojama kaip vientisas veikalas. Ar šiuolaikinė žanrų difuzija, madingas bežanriškumas, projektų vykdymo skuba nebus neigiamai paveikę akademinio diskurso veikalų?

JŪRATĖ SPRINDYTĖ

Foreword

Every issue of *Colloquia* takes shape according to a similar structure – it begins with theoretical articles and ends with analyses of recent publications. Here again, while this issue’s authors probe the full range of nineteenth and twentieth century literary phenomena, ideological stances, and methodological attitudes, its editors seek to maintain a balance in the amount of attention dedicated to different literary periods (two articles each explore the interwar and Soviet periods, one looks at the literature of today) and to represent a maximal variety of methodological approaches (phenomenology, cultural psychology, sociology, translation theory, ecocriticism).

Jurgita Ivananauskaitė’s theoretical article presents Canadian author Linda Hutcheon’s concept of historical metafiction, which was little known in Lithuania until recently; the article seeks to offer an original interpretation of Hutcheon’s thought, connecting it to the lexicon of narratology and testing its suitability for analyzing (post)modern prose. Mindaugas Kvietkauskas and Erika Malažinskaitė look back at the dynamic and culturally productive period of the first Lithuanian Republic (1918–1940), which saw the genesis and proliferation of many elements vital to an emerging modern literature. Drawing on theories of cultural psychology and emotional history, Kvietkauskas reconstructs and compares the atmospheres around two very distinct Lithuanian literary societies – the neo-Catholic “Šatrija” and the left-leaning “Trečias frontas” – and the tensions between them in the late 1920s and early 1930s. Malažinskaitė’s empirically rich article examines the state of and developments in translation during the two decades of independence, identifying a shift from provincial insularity to cultural dialogue.

At the Institute of Lithuanian Literature and Folklore’s conference “The Literary Field Under the Communist Regime: Structure, Functions, *Illusio*” (October 7–9, 2015), the final accent was an international dialogue about methodological issues around literature of the Soviet period – a roundtable discussion that brought together authorities on the subject and generated conceptual momentum for continuing renewed interpretations of that epoch. Studies of the Soviet period are considered an important element in *Colloquia*, and this issue sees these explorations enriched by two articles that take innovative

approaches. Historian Vilius Ivanauskas focuses his attention on five Lithuanian Jewish writers and their attitudes during the Soviet period, identifying three different creative trajectories: 1) local assimilation; 2) maneuvering between Lithuania and Moscow; and 3) blending into Russian literature at the union level. In this interdisciplinary article the author devotes considerable attention to the question of how Soviet national politics and Jewish culture's lack of legitimacy affected the writers' work and their varying relations to local and Moscow (the Centre's) influences.

Inga Mitunevičiūtė's study draws on the ecological perspective, allowing her to identify the *atypical* in a typical work of Soviet children's literature (the pro-regime writer Vytautas Petkevičius's story *Didysis medžiotojas Mikas Pupkus* (The Great Hunter Mikas Pupkus, 1969), to ask what in it was contradictory and why. In her article "The Emergence of Personal Myth in the Essays of Dalia Staponkutė", Imelda Vedrickaitė studies the intertwining of elements of autobiography and contemporary global multiculturalism in two works by an author who migrates between Cyprus, Lithuania, and London. Inspired by literary phenomenology, the article echoes the philosophical style of the essays.

The Reviews section looks at three monographs and one collection of articles. Recognizing the monograph authors' subject mastery and their contribution to broadening understanding of their objects of study (advertising and poetry in a consumer society, (e)migration texts, images of urban literature), the three reviewers question and problematize more than one aspect of the studies they are examining (genre, methodology, structure, etc.). The reviewers draw attention to the most fundamental shifts within literary genre: some recent monographs no longer have coherent structures or central axes, which often overrides the claims made in their introductions. Rather than being a coherently constructed work, the monograph has become a patchwork of articles. This begs the question: will the contemporary diffusion of genre, the fashionable rejection of genre, and the rushed execution of these kinds of projects not eventually threaten the quality of academic discourse?

JŪRATĖ SPRINDYTĖ